

ХАТА

ІЛЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ
літератури, політики і сучасного життя

виходить

кожного першого в місяці під редакцією
Я. Н. КРЕТА

Зміст книжки першої

Слово від видавця.

В. Ц; На Новий Рік.

Гнат Хоткевич: Цар і Гетьман.

Олекса Коваленко: Чужі.

† Лев Толстой (посмертна згадка)

Карлайл — О. Ж—с: Праця.

Олекса Коваленко: Мила ти забула?

Петро Казан: Щастя.

Апол. Новак: Перший день заробіт-
ку.

А. Красовченко: Годі вже спати!

Ж—о: Вільні школи Феррера.

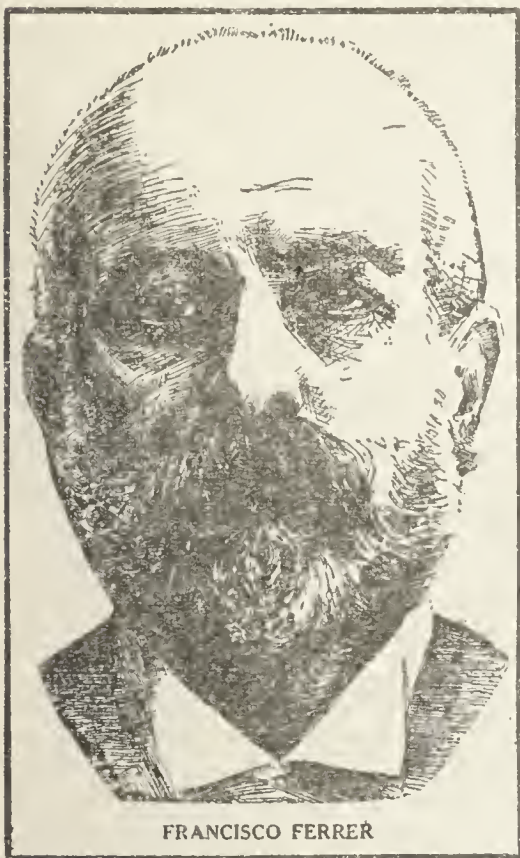
Я. К. Перемога над воздухом.

† Посмертні згадки.

Апол. Новак; Таки поставив го на
поги.

Загадка.





FRANCISCO FERRER

ВІЛЬНІ ШКОЛИ ФЕРРЕРА

Матеріал: Martyrdom of Ferrer; What Ferrer taught in his schools?

О. Ж -о

Нам відомо, що Феррер упав. В нашій пам'яті стоїть записано, що це був або чоловік, який бажав здобути людству світлішню будучність, який шукав за правдою; або скептик, фантаст, ворохобник, якого цілню було демолювати наші щасливі устрії і бездоганні порядки; чоловік підозрілий, якого треба уникати як прокаженого. Який би не був той наш осуд про життя і діяльність великого учителя Феррера, це залежить від часописів, журналів, з яких ми черпали інформації. Вмить по його смерті минулого надоліста (1909) піднеслись обурення і ненависті до клерикального правительства Іспанії. По цілій кулі земській дались чути голоси протесту против брутального убійства. Вся преса ліберальна і інакша — ремствувала против варварського учинку прем'єра Мавра і виміряної нейтральності його католицького величеств Альфонса. Феррером зацікавилась не лише Європа і Америка, але навіть в Індиях, Японії і Австралії відбувались демонстрації, по часописах і журналах з'явилися некрольоги, друкувались брошури про мученика Модерної Школи.

Це все було відгуком розбурханих інс-

тинктів гуманності в людстві. викликаних інтуїтивно ріжними писаннями, зборами і агітаціями, які витерлись скоренько і в людській свідомості лишились лише неясні ремінісценції про те, чим колись так одушевлялись. Окрім сухих некрологів, розпалених зборів та крику роз'яреної товпи, чи зробили люди що інше, щоб допомогти взростови ідей, для котрих Феррер жив і героїчно помер? Хто дбає нині про Феррера? Хто інтересується його школою? Громадка ентузіастів і то все. Влучно сказав п. Менкен в кореспонденції „Man versus Man", що товпа завжди недіяльна і поступає в перед лише тоді, як її підтрутите або піднесете. Вона придержується своїх делюзій з найбільшою певністю. Треба здецьгольогічної епохи, аби очистити її від блудів і кожний підім для неї, мусить прийти з її від якихсь старших. Через тисячі літ умиралі великі люди за правду, за свободу, а пересічний чоловік ще нині вірить в духи, чуда, забобони, старшество і т. п.

Але тепер про школу Феррера — яка була такою небезпечною папістам, що вони рішилися позбутися її учителя і батька — за всяку ціну.

Феррера замордовано не за участь в

розрухах, але за його ідеї: за заведення Модерної Школи. Інтензивне заінтересоване по атентаті було причиною незлічених голосів: „Що учив Феррер?” „В що вірив?” „Який був успіх його пропаганди?” Ріжні родні коментарі по часописах і журналах, острі атаки неприятели; пристрастні оборони приятелів; масові демонстрації і протести — кинули мало світла на такі запити. Клерикальна преса в Іспанії — не інакшою оказалась і континентальна — ужила всяких способів, щоб оклеветати Феррера. — Підлі видумки, які вперед греміли з амвон, знайшли місце і в пресі. Почали появляти ся ріжні пофалшовані документи і плакарди, в яких, як кажуть — Феррер мав проповідувати конечність рабованя, експропріації і убійства. Ся група людий — чи клеветників — пішла так далеко в своїй заїлості, що аж почала оскаржувати Феррера за розвіщуваня таких плякардів по своїх школах.

На такі інсинуації клерикалів найліпше відповів Jos. Mc Cabe в своїй брошурі „Martyrdom of Ferrer”. Автор в сей час по атентаті звідав Іспанію, щоб осягнути вірні інформації про смерть Феррера і його діяльність. „Школи Феррера позамикано; пише McCabe — Маэток його сконфісковано; життя відібрано йому лише за те, що він був рационалістом”. В иньшій місци говорить Mc Cabe так: „Феррер не був утопійним фантастом; він не жив лише мріями і недозрілими теоріями — але був діяльним членом тої горстки людий, яких задачею є здобутя світлішої будучности. Він завсїгди виступав против мілітаризму, голосив свободу слова і думки, нищив догми римо-католицької церкви, виступав против злочинів монахів — яким Іспанія була найтеплїшим гніздом.”

В иньшій журналі „Nineteenth Century” появилась стаття написана А. Накетом, який був близьким приятелем Феррера за його життя. Накет говорить, що Феррер був завсїгди великим ворогом всякого насильства. „Одного разу будучи в товаристві з Феррером, пише Накет — ми розмовляли про важливість і товариші задивля-

лись скептично на його працю, а декотрі виражались, що лише раптовна революція внемандицує Іспанію; на що Феррер сказав:

„Час узнає лише ті інституції, які сам збудує. Те, що ми здобудемо насильством нині, відбере від нас иньше насильство завтра. Лише ті кроки поступу будуть певні, які вкоріняться ся глибоко в уми людства і котрі будуть санкціоновані часом. Просвітлою і взірцевими примірами зреалізуємо наші стремління!”

Щоб найліпше зрозуміти його досвідчення треба звернутись до його власних писань. За молодих літ Феррер стояв в рядах революційної республіканської партії під проводом Р. Зорлі. — По смерті Зорлі і по революційних розрухах, якими проводив генерал Вілякампа, пише Феррер в республіканській пресі „Fructidor” так: „Я стратив всю надію в революцію, викликаючи псевдо-революціонерами — яких бажання не ріжнились о много від бажань монархістів. Від тепер я буду працював лише над заведенням вільних шкіл, щоб охоронити дитину від шкідливого виховання і наущування, яке вона дістає в державних школах.” От такий був зародок Модерної Школи. З иньших його писань довідуємось більше про його заміри і ідеї. Головною його цілею було освободженя дитини від злих впливів. Найбільший натиск клав він на те, щоб в ученика розвивати індивідуальність, а не накидати на нього наші переконання. Не досить сказати ученикові: „Ти мусиш робити так” але вперед треба запитати: „Чи можеш Ти так робити?”

Про сучасну шкільну систему пише Феррер: — „Сучасне шкільне образованя подібне до жовнірських вирав. Школи не існують нині на те, щоб вучити дітей на розумних, свободних людий, а цілком навпаки, щоб зробити їх послухними, віруючими, навчити їх думати лише після домінуючих догм. Тому нема чого дивуватись, що таке образованя має шкідливі впливи на еманципацію людства. Державна школа се оружя, яким пануюча класа не бажає, щоб могла просвітити — але робити її

підвладною собі. Нам нема чого надіятись від сучасної державної школи.”

Феррер майстерно представляє недостачі і хиби нинішньої державної школи, але не кінчить на тім, щоб вказати хиби, він подає і рецепту на сі рани. Ціль нашої школи така: „Нашим ідеалом є лише наука і ми домагаємось, щоб нам дозволили освітлювати дитину свободно і після її бажань — як будуть пропорціонально проявлятись і збільшатись. Ми переконані, що освіта будучности буде вільною, хоча ми ще не в силі тепер його зреалізувати, але еволюція метод в напрямі до ширшого зрозуміння життєвих прояв, та сей факт, що ми все зближаємось до удосконалення, свідчать, що ми переможемо всі труднощі, та що ми на правій дорозі в нашім домаганні, щоб освободити дитину наукою.

„Нема чого страхатись, коли ми домагаємось, щоб індивідуум розвивався певниною; коли ми зробимо його компетентним виніти і відновляти його оточення час від часу, та перетворювати себе самого, індивідуум, якого інтелектуальна невідрядність буде його найбільшою силою: індивідуум, яке буде розумувало його власним умом і відрізняло дійсну вартість від зверхньої. Суспільність нині боїть ся таких людей, той не може бути надії, щоб суспільність виховувала таких людей.”

„Такі суть наші плани — але ми й знаємо, які труднощі лежать перед нами. І ми бажам зачати євбу з надією, що нам прийдуть в поміч люди — люди розкинені по цілїм світі, котрих стремління є освободженю людства від догм і традицій, які много причиняють ся до піддержування нинішнього несправедливого устрою.”

Цікавим буде запитати, як Феррер думав про самі назви різних партій, більших і менших, через що нині приходять не раз до непорозуміннь, та й де чого іншого між людьми нових ідей. В своїм листі до французького анархіста Малаїти, який зладив нару шкільних підручників для уживання в Модерній Школі, пише Феррер так:

„Не бавмо ся словами: Республіканець, Ліберал, Анархіст, Соціаліст; то слова, яких нам треба уникати в нашім поході до ідеального відродження суспільства.” Однак позатим Феррер був анархістичних переконань, тим самим, що противив ся всякій власті та уважав правительвево загородою свободі цього розвитку.

В своїх школах уживав Феррер 30 шкільних підручників і 15 доповнюючих читанок. Книжки ті були різного змісту, як: читанки, граматика, історія, арифметика, географія, підручники для всіх галузей природничих наук, психології і соціології. Маж авторами підручників знаходимо значійіших людей, між іншими Др. Оден Буен і Др. Мартінес Варга, обидва професори з Барцельоньського університету. Много з підручників природничих були зладжені Рамон'ом Касал'ом, звісним іспанським натуралістом. Дальше бачимо імя автора світової слави Елізе і Реклі на перших стороях нару підручників.

Перед смертю Феррер почав перекладити Краноткіна: „Французька революція” і писати обширїйшу працю: Енциклопедія Висшого Народного Образовання, яка мала пояснити природу і історію людства з наукового погляду.

(Дальше буде).

РУСКА КНИГАРНЯ

книжки історичні, наукові, оповідання, сьвітання, казки, і т. д. Крім книжок спроваджуваних з Старого Краю поручаємо також книжки нашого накладу гармонії, гармонійки, скрипки, грамофони і рускі рекорди. Пишіть по наш загальний К А Т А Л О Г на адресу: 850 MAIN St. WINNIPEG, MANITOBA

одинокий на цілу Канаду склад руских книжок поручає Вн. Землякам:

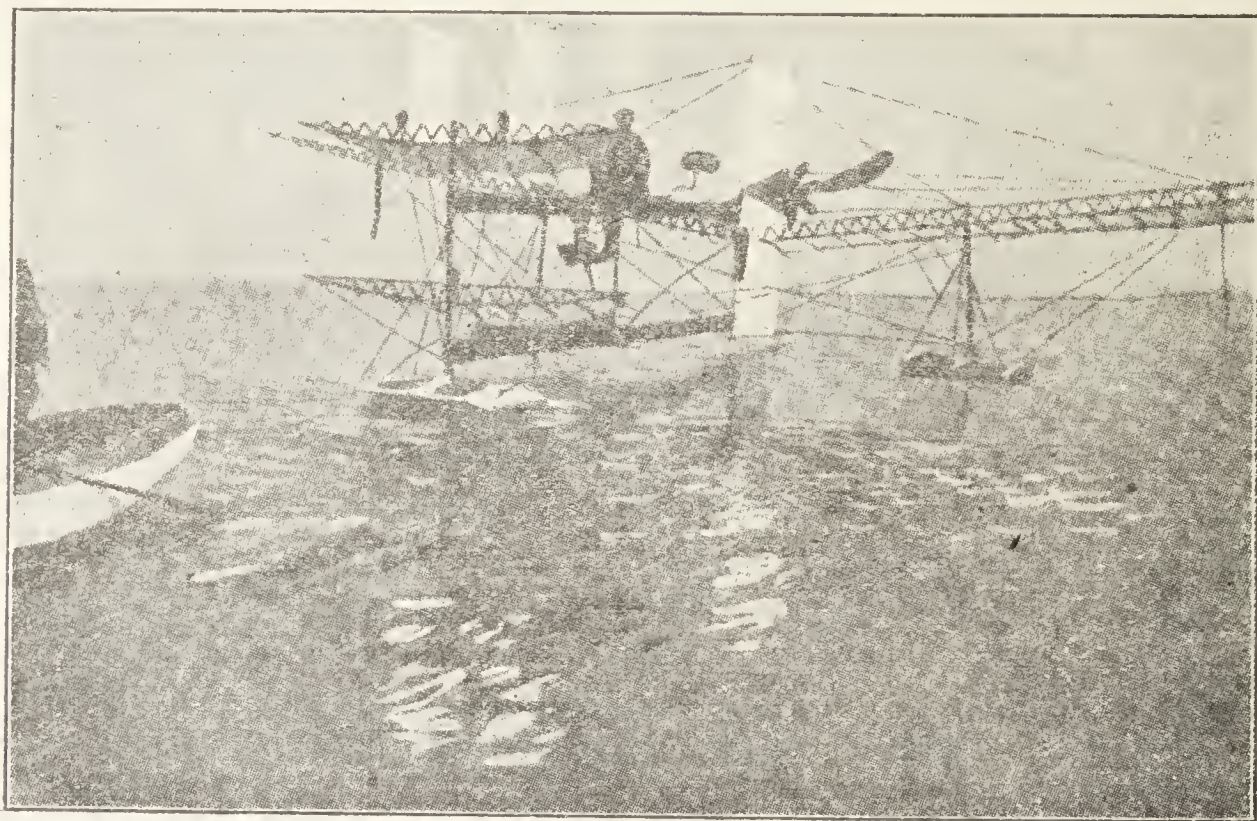
Побіда над воздухом

Чоловік навчився літати. Це факт, що викликає найбільший ентузіазм в нашу епоху великих винаходів.

То, про що думала людськість через тисячеліття, змінило ся перед нашими очима в дійсність, прийшло в наше щоденне життя. І зрозуміло то зворушення, яким охоплює людську суспільність цей винахід, бо ж нічого для чоловіка так приманчивого, як

її піднялись у воздух — цей факт викликавав в цілїм тодішнім цивілізованім світі великий подив. Винахід братів Монгольф'є відкривав широкі горизонти на велику будучність людства; здавало ся, що зроблений перший найтрудніший крок в дорозі до опанованя воздуха.

Людовік XVI. наділив родину Монгольф'є дворянством і напечав на її гербі от-



ПЛІВУЧИЙ АЕРОПЛЯН ФАБРА.

Цей новий винахід пливучого аеропляну має робити свою задачу в воєнних фльотах. Коли літак спокійний? его стихія — вода, но треба тільки в рух штурбу, котра поре воздух, аероплян піднесеть ся у воздух, щоб по тім, по волі винахідника, спокійно і певно осісти на воду. Для пливання у него три полотняні лодки: дві в заді а одна в переді; для лету великі на 11 метрів крила; самий же аероплян на 7 метрів довгий а півтора широкій.

подужаня воздушних просторів. І не перший то випрохід раз люди одушевляють ся штукаю літання.

Коли фабриканти паперу з Аннона, брата Монгольф'є винайшли баллон і пер-

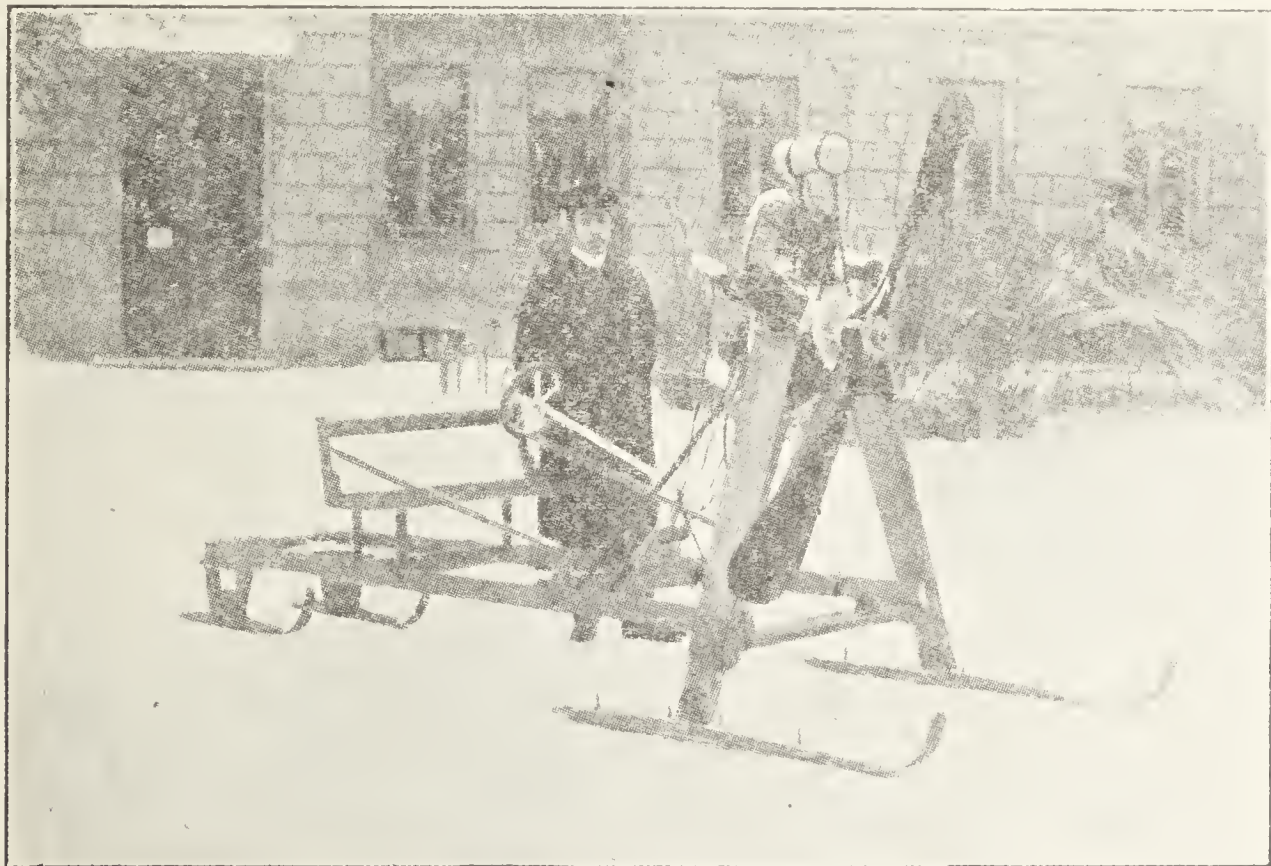
сі слова: „Sic itur ad astra” — (так ідуть до зьвізд)! І слова ці містили в собі усі надії сучасного людства.

Та в тих часах, при кінці 18 століття не було ще тих средств того степеня розвитку

технічного знання, котрі були конечні до цілковитого опановання воздуха. Бал'он летів туди, куди поси́в зго вітер. Він підчиняв ся не волі чоловіка, а першому ліпшому каприсови вітру. Лет був получений з небезпекою і дуже часто кінчив ся катастрофою. І так в 1785 році при перелеті каналу Ляманн погіб Де Розіо, неустрашимий і ревний помічник братів Монгольф'є.

не зробивши ні одної проби на своїм бал'оні.

В році 1852 Жіффар з небезпекою утратити життя старає ся примістити до бал'она паровий механізм, щоби лиш підчинити бал'он своїй волі і летіти туди, куди захоче. Ще більші удотушення вніс до бал'онів Дюні де Лом а доперва 1883 року братя Тиссанде старають управляти бал'оном при



Д Е Р О С - А Н И.

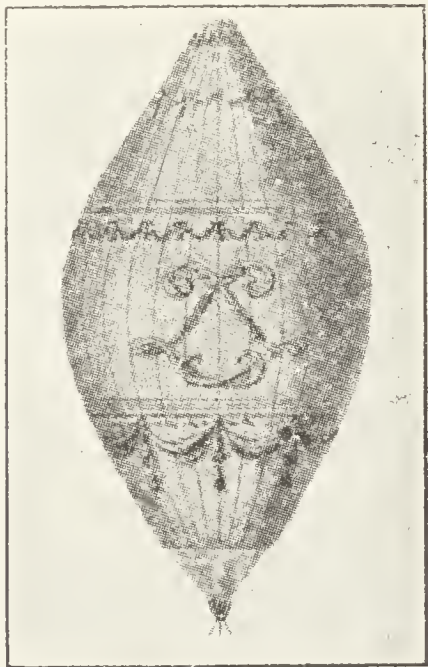
Аероплан т. є летучі машини єуть як звісно тяжкі від воздуха а вводять ся в рух шрубами, що розсікають воздух з неімовірною бистротою. Шруби єї грають таку саму роль для воздушного апарату, як корабельні шруби для корабля. До недавня примінювано єї шруби лише до літаків, та от в посліднім часі прийшло деяким мудрагелям примістити їх до способів порушування на землі: між иньшими примістити їх до саний. Аеро-сани, як на образку, вишайшли студенти Київської політехніки, а порушувані мотором з силою 30 коній роблять на годину 75 англійських миль. І в самім ділі легко представити собі хосен таких саний для обширних снігових країв, де особливе мало желізниць.

Наступила пора розчарованя, а з нею пора сильнішого напруження чоловічого ума. Ходить о то, щоби бал'онові крім власности літання дати щеї можність боротись з непевними силами атмосфери. Встає цілий ряд смільчаків як: Морво, Тронсон, Делькруа, котрі намагають ся примістити ріжні прилади для кермованя бал'оном. Меніо ладить свій пророчий проєкт, в котрім подані майже всі складові частини нинішніх воздушних кораблів. На жаль проєкт сей остав в тайні до нинішнього часу, бо геніальний лейтнант погіб при облозі. Майнца,

помочи електричного мотора. Тимчасом другі винахідники, розчаровані неудачами на бал'оні, хотяні вже кермованім яко тако мотозамі, починають думати над питанням: чи можна пі цяти ся в воздух лише на бал'оні, наповненім газом, котрий єсть легший від воздуха? і чи не можна би зладити апарав тяжкий від воздуха, що рівнож ліг би літати? Прецінь птиці єуть тяжкі від воздуха а літають в нім свободно.

Лонда і Бенвеніо роблять модель літаючої машини, Марко Сеген на подібній трохі вже удотушений машині навіть підносить

ся злетка над землю, однак все безуспішно. Наукові обчислення Гельгольца вказують, що чоловік не може летіти в воздух, хочаби порухати літак лише силою своїх м'якулів у рук. Птиця бо в порівнянні з вагою чоловіка має 200 разів більшу силу м'якулів, як чоловік. Для того, щоби лет у воздухах був успішний на літаку, котрий єсть тяжкий від воздуха, потрібно чоловікові механічного двигателя.



— Перший баллон Монгольф'єра, збудований року 1783 го з полотна а виклеаний папером. Під баллоном був отвір а в ній поміщено посуду, в якій тїла вогня і вогка солюма. Воздух в баллоні поступово грївав ся, а коли теплий воздух виповнив весь баллон, той летів в гору.

І на сцену історії воздухоплавства являє ся сильна і сміла постать — німецький інженір Лілїєнталь. Він безпачтально працює, починаючи від 1888 р. Вивчує техніку лету більших птиць, особливо морських, котрі найчастіше летять не махаючи крилами, а котрі дають напрям своєму летови, то уложенєм тіла, то спеціальним уложенєм голови і хвоста і в тім положеню летять навіть супроти вітру. 1891-року зробив Лілїєнталь більший апарат, нагадуючий розпростерті птичі крила. Держучи єго в руках відважно кидаєть ся з високої скали на долину. Крила патрапляють на опір воздуха і завдяки тому, Лілїєнталь по нахиленій лінії спускає ся злегка на землю. Більше двох тисячів таких

полетів зробив смілий Лілїєнталь і доверва в 1896 примінив до тих крил — мотор. Та сильна буря перевернула його апарат і той многонадійний роденачальник летучих машини забив ся.

Та єго робота не пропала.

Діло, зачатє Лілїєнтальєм наїшло нас лїдишків в Англії і Америці. Крила Лілїєнталья вкінці через руки знаменитих Американців братів Райт входять на світ як аероплян. Щоби аероплянови дати можливість удержати ся довше в воздухах, потріба мотора, тай то мотора легкого, а з як найбільшим числом оборотів. І от заступлено давнійші парові мотори бензиновими. Приміненє бензино-мотора у воздухоплавстві принесло з собою цісну побїду над силами атмосфери та рівночасно з тим побїдами і катастрофи. Так пішов марно зі світа німецький доктор Вельфєрт, австрійський винахідник Шварц і многі других. Но молодий і смілий бразилець Сантос-Дюмон відносить тай першу побїду, завдяки приміненю бензино-мотора. 1901 року піднявсь він в Парижу до вежі Аїфля, окружив єї два рази, а відтак спустив ся на місце взлету, пробувши в воздухі 30 минут.

Після многих катастроф облетїла знова



План для воздухоплавів котрий на случай катастрофи заміняєть ся в парасолью.

світ вістка, що аероплян, постронний братами Лїбоді опсав кілька кругів у воздухах, полетів з місточка Манто до Парижа

і осів там на Марсовім полі. На годину робив літак 35 кілометрів, а в эго лодці переїхало трох людей.

Кермованэ літака стало дійсним фактом. Успіхи винаходців ростуть в міру те-

хнічних відомостей і кермуючі літаки замінують ся в „воздушні кораблі“ великих розмірів та зачинають брати перше практичне застосованэ: до воздушної воєнної фльоти.

Конець буде.

СОЦІЯЛІЗМ

се найбільше пекуче питанэ сучасних днів. Можна бути прихильником, можна бути й противником соціалізму, а все таки треба бути ознайомленим з соціалізмом. Дурне робить, хто називає себе соціалістом, а не знає, що є соціалізм, і не має стичности з соціалістичним рухом, але й на не менше дурнім становищі опинює ся той, хто не маючи поняття про соціалізм та соціалістичний рух, бере ся його критикувати і напастувати.

„РОБОЧИЙ НАРОД“

орган української соціал-демократії в Північній Америці, — се одинока українська соціалістична часопись по сій стороні Атлантийського Океану. Лишень з „Робочого Народу“ можете пізнати тутешніх соціалістів та тутешній соціалістичний рух. Тому хто хоче знати, за що має соціалістів хвалити, або за що має їх ганити, або хто хоче познакомити ся з соціалістичною наукою, нехай запенумерує собі

„РОБОЧИЙ НАРОД“

„Український Голос“, часопись, що відносить ся найбільше ворожо до українського соціалістичного руху, недакуче слід української преси в Новім Сьвіті, всловилася, що „Робочий Народ“ — се найсерйозніша українська часопись в Америці.

Проте кождий розумний чоловік повинен читати „РОБОЧИЙ НАРОД“

КОШТУЄ лише \$1.50 на рік

Виходить три рази на місяць.

ROBOTCHYJ NAROD

P. O. BOX 3542, ST. B.

WINNIPEG, MAN.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Марко Кропивницький.

Дня 21 цвітня 1910 р. викликала на цілій Україні-Руси тяжкий сум і жаль смерть батька українського театру Марка Кропивницького, що покл в основу під самостійний український театр на Україні.

Марко Кропивницький приїшов на світ 25 цвітня 1831 р. в селі Жеванівці Єлисаветградського повіту в херсонській губернії.



Учився зразу в повітовій школі а скінчивши її, пішов до урядничої служби за канцеляриста. Але тут затужив за вищою наукою і поїхав до Києва та записався на правничий віділ університету. Та родинні перешкоди не дали йому скінчити наук, і він вернув до дому та дальше став служити по різних урядах, то в повітовім то в сирітськім суді, а вкінці очинився секретарем міської думи.

Алеж покідного змалку тягнуло до театру, тому він не раз пробував своїх сил в

аматорських виставах і швидко здобув собі славу талановитого артиста.

Кли тільки з'являла ся в Єлисаветграді приїзка трупа, він бувало кидає на кілька днів службу та їде туди.

Вкінці в 1871 покинув урядову службу раз на все і віддав ся сцені. В ті часи українських труп не було, а українські вистави давали ся від часу до часу аматорами. Тимчасом Кропивницького тягло на сцену українську. Для того виїхав він в р. 1875 до Галичини, де в трупі п. Романовички здобув собі велику славу.

Опісля разом з Садовським і талановитими артистами утворив першу українську трупу. З того часу починає ся розцвіт його артист. діяльності і українського театру. З своєю трупю об'їхав Кропивницький цілу Україну, скрізь викликаючи величезне одушевленє.

Велика заслуга і слава Кропивницького в тім, що він таким чином був справді, батьком українського театру на закордонній Україні.

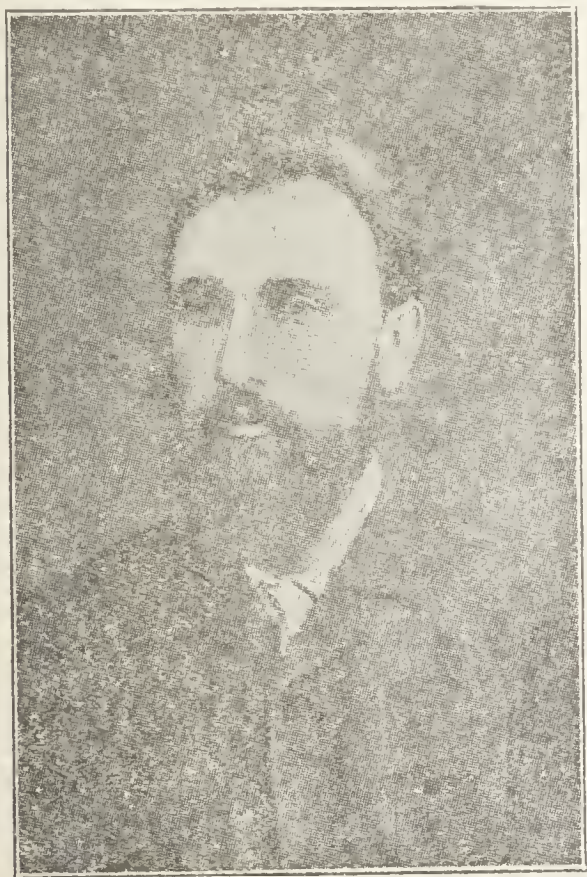
Не надіялась Україна, що так скоро буде мусіла проводити „батька” свого театру до могили.



Борис Грінченко

У самім сердці-Київі впроста щеодна свіжа могила; — могила, перед якою з великою пошаною, у тяжкій жалобі приклонює свою засмучену постать уся соборна Україна — бо зложено у ній дорогі останки Бориса Грінченка, що помер 6 мая

Чим був Грінченко і кого в нім втратив український нарід — се покаже не-далека будучність, на се найкращу відпо-відь дадуть ті, що поруч його і під його проводом працювали, а головно-ж ті маси народа, яких недолею болів, а будучим щас-тєм радів Грінченко.



Родив ся 1863 р. в Харківщині в змоско-вщевій сім'ї. Вже за молодю зазнав злид-нів та неволі.

Під впливом Шевченка, обновлюють ся і за поривом свого молодого серця йде в на-род учителювати.

Борис Грінченко виступав на по-ле літературної і громадської діяльності в 80-их роках XIX в. Тяжкі се були часи для українства. Що іно кілька літ тому назад, бо в 1876 р. царським указом заборонено українське слово, завдано тяжкий удар ук-раїнському національному життю. А рівно-часно з тим серед значної частини укр. су-спільности занепадав упадок духа, байдуж-ність до розвою української національно-сти. Саме під ту пору застою і загального пригноблення родить ся нове життя, почина-ють ся повороти під рідну стріху.

За границями Росії починає роботу кілька освічених і високо-талановитих людин, що всі сили і знання посвятили пра-ці для добра українського народу і на по-

го мові, вміли погодити найбільш-пос-тупові найбільш-демократичні все-людські ідеї з ідеєю народності, що пішли єдино можливим і реальним шляхом праці для цілого людства через працю для свого народу. Одним з перших між ни-ми є Борис Грінченко.

Як письменник писав вірші, оповідання, повісті, драми, казки й байки.

Попри поважне число праць літератур-них, написав також Словар Української мови, який містить около 68.000 слів живої народної і літературної мови, починаючи від Котляревського.

Пильну увагу звернув Грінченко і на піднесення мас народа з їх національного і ду-хового занепаду — а через те і поклав ве-личезні заслуги для видання цінної популя-рної літератури.

В небагачку стратила Україна дорогу постать, на якій плечах 30 літ спочивав тя-гар праці над відродженням народа.

Следи його праці помітні всюди. — ро-бив не тільки за себе, але і за других, тож і величезна болюча його втрата.

ЗЕМЛЯ ЙОМУ ПЕРОМ!



Адам Коцко.

Дня 1. липня 1910 року чути було ві-домін боротьби в університетському будин-ку у Львові, лунали вистріли і боєва піс-ня. То українські академіки бороли ся аж на револьвери о справедливі права нашого на-рода до найвищої школи. В огни бороть-би упав смертельно ранений в чоло, один з найліпших провідників української моло-діжи, студент третього року прав Адам Коцко.

Покійний родив ся дня 24. грудня ро-ку 1882 в Шоломі бобрецкого повіта. Ма-тір покійного походить з польської роди-ни. До гімназії ходив він у Бережанах, Бу-чачи і Львові.

Вже в гімназії належав до найбільше діяльних одиниць.

Записавши ся в львівськiм університетi на правничий видiл, вступив рiвночасно до українських академічних товариств i згодом висунув ся на одно з визначнiйших мiсць в життю молодiжн. Незвичайно палкою i живою а притiм дуже лагідною вдачею, вмiв поривати товаришiв горячим словом. Гурток студентiв, що гуртував ся коло Адама Коцка в кождiй справi iшов на перший огонь.



В 1906 р. брав участь в славних „барикадах” i виiшов з них з раною на голові, рiвнож брав участь в університетських

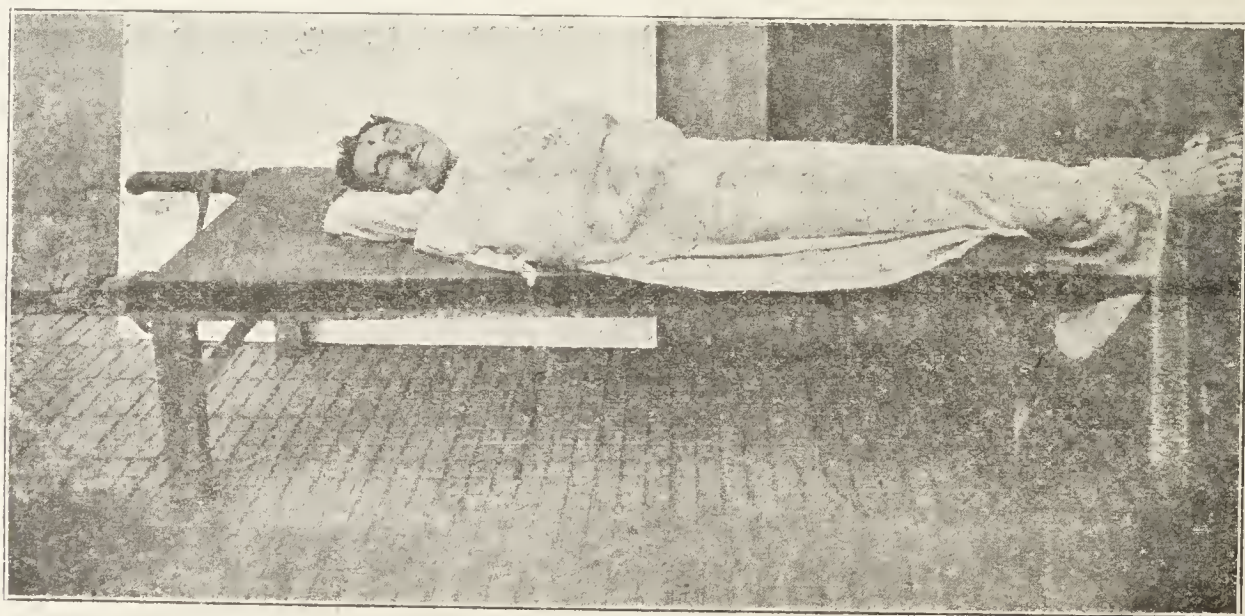
демонстраціях 1907 р., що скінчили ся голодівкою, — але дивним припадком не був арештований. Рiвночасно вела ся агітація за виборчою реформою; в сiй роботi Коцко визначив ся, як невтомимий робiтник, з незвичайною посв'ятою i енергією їздив від села до села, не зважаючи на нiякі труднощі i перешкоди. Тодi в однім з сіл був арештований разом з покійним Ільковим, за намову до страйків i до зарібкової еміграції; дістав ся тодi до в'язниці i увільнив ся від неї аж голодівкою. Покійний Коцко був незвичайно гарним організатором i не одна „Січ” i читальня „Просвіти” завдячую йому свій початок, в не одній згадують його виклади.

Покійний любив незвичайно подорожувати; звідів ніжки цілу Галичину i рiвнож ніхогою ходив за кордон в російську Україну; вернув звідтам дуже одушевлений i все накликав до близьких зносин з закордонними Українцями. Їздив також до Америки.

При своїй суспільній діяльності знайшов покійний Коцко час i на науку; вцвітні сего року здав перший правничий іспит, з чого дуже радувала ся його матір вдовиця, яка покладала на нього великі надії. До іспиту був він знаменито приготований.

Несподівана смерть перервала се молоде многонадійне життя. . . .

Пером йому земля! Імя Адама Коцка во віки буде записане золотими буквами в історію i в серці українського народу. . .



Адам Коцко на марах

Аполін. Новак

Таки поставив го на ноги!

Як їхав Василь син до Канади, то так поклав собі, що тата має поставити на ноги, на такі, як він перше був.

„Та відей вже не годен — ой не годен“ говорили люди.

А він таки був певний, що годен. Проте, що тато давно робив, він нічо не знав, він лиш знав те, що тато тепер підупав. Вже й корови нема, і овець чимраз менше а коні п'ятицятні літні от-от покотят концями.

Банки черновецькі та львівські нема чим виплачувати, бо поле не родить як бувало і нема чим гноїти.

От на що зійшов Василь Кобилівський!

А його тата небіндика — таки будь-що-будь — трицять сьвященників ховало. А вмер через пусте, через дурне: вкусплагомуха в щоку і до трох днів він Богови духа дав.

Та тато дужній хлоп був — не дурно служив при козаках у якогось там „ксенця“ червонобрідкого.

Тай його син Василь не слабій, видно на тата вдався, ба ще й дунції від него, говорив. Звичайно не роблений. Козацький син! Та й багатство-ж у Василевого батька — раз багатство! П'ятьом синам дав по п'єснїцяті моргів поля, одного вивчив на пона, а одного на учителя.

Свого наймолодшого сина Василя лишив старій на ґрунті, а що багаті вибагдиві, поставив синові нову велику хату помімо того, що в старій можна було жити.

І почав Василь господарство ніби незле, під дозором свого батька. І худоба йому вела ся і поле родило, та він сам по

трохи гуляв. Ну там все не було без бенкетів, але й було за що бенкетувати!

По смерті старого Кобилівського його синові стало тяжше, бо не було кому його майна доглянути, а до того ще й жінка почала носити вузли до Гершка, без сорому і встиду, і таки він почав більше гуляти і напоювати визначійших господарів в селі з тою цілею, щоби вибити ся на вііта. В його господарстві почало все ніби горіти.

І робітники аж просили ся за півдурно робити, або й за дурно, та й робітниця його жінка могла мати кілька захотїла, а до того ще дві наймички: до дитини одна, а до роботи друга.

Василь до свого діла наймив ще одного наймича.

Нераз на Великдень, або на Різдво — Господи! всі люди звертають увагу ідучи попри хату.

А там крики, а там розкази та бренькіт і гук. Не оден подумів: „От достатки і багатства“. Звичайно як у вііта, що має жінку як пана остру, а крикливо гірше наставника.

Бенкетам не було кінця, а гордини міри; то жандарми, то писарі і всякі пани комісарі, бувало гостюють в пана начальника, а пан начальник став неприступним у селі ще більше вііта.

Що вже перед панами і панками то Василь не той і вони мали приступ і могли векакувати в його дуню разом з чоботами.

Справи місцеві Василь судив найбільше по пичинкам.

Прійде господар, а він каже:

„А чого ти?“

„Та прошу вуїці, в мене пірав Ковбан курі“.

„А ти його знавав дурно? — та й в писок фа! помімо того, що Ковбан таки був злодій і вкрив курі.“

Він так робив, як когось мав на пеньку, але як був добрий на того, що скаржив, то справу розсуджував так: Найперше посилав присяжного за обвинуваченням, а коли той явив ся, Василь підходив до него і бив най-

перше в шок, а потому розсуджував справу звичайно на користь того, що вносив справу.

Далося в знаки неодному Василю вїтованю, а всі бояли ся його наче тигра, бо як лише їшов селом, мусїв когось бити. Він уважав себе за дуже доброго начальника, такого, що дуже порядок тримає і тим хвалив ся він і перед громадою, кажучи, що він за громадським добром іде у волю.

За те тихцем був потайним хрунем, і се декотрі дуже добре знали. Найбільше був йому на перешкодї Іосиф Іцико, найрозумніший в селї господар, що скінчив сему — гімназіяльну. Він то за його всіма ділами слїдив докладно, але з часом Кобиловекний зєднав собі Іцику так, що стали вони оба невідступними „товаришами“. Де який бенкет, або оказія, де було щось винити і зїсти, там був Іцико і Кобиловекний.

Любив і Іцико цити, але свої совісти він не міг зашити а з вїтом зходив ся лише тому, що хотїв прослїдити всі його чорні діла.

Оттак вїтує Кобиловекний уже четвертий рік, а бенкетів все чимраз більше.

Вже й найстарша донька така, що можна віддавати, ну і сватають ся до неї, але гордий батько закуєв зуби на он того богача, одинака з дваїцять і чотирма моргами поля. Ну а батько одинака, закуєв зуби на вїтову дочку, але думав ще час, ще реклямація не прийшла. Прийшло до того, що дужого і здатного парубка, прийняли реклямацію, по чім таки зараз він заслав до вїта старости. „Такий ще молоденький і женить ся“ — говорили люди.

„Бо то богацька дитина, не роблена, а кров грає!“ відповідали.

Про молоду пару говорили жінки, а вже найбільше тоді, як зїдуть ся врати біля.

„Та бо вона — себто вїтова Марія — має лиш пятаїцять літ. А така добра дівчина, що аж добра! Не така буйна, та горна як одинак Михайло“ — знов хтось скаже.

Обома весїдям цікавились не всі лише

ті, що нїби й себе уважали за богатих.

За те біднішим господарям і зарібникам не було в голові, ба навіть сьміяли ся з нероба, а оногді збирали ся підїєсти та вїбити палицями перед самим пїлюбом.

Не одному дав ся в знаки, коли так хотїли робити.

Та недочекали ся того, бо Михайло стерїг ся; їдучи до будучого тестя не вертав вночі але аж рано, а хотїв і вночі де їшов то брав з собою рушницю.

Михайло однак в господарстві мав голю! Забав собі нової пивниці на студенець і нової стаїні, бо весїля отже треба показати ся сторонським богачам. Поїхав з мамою до Черновца, бо старий із всім сїдуєв ся на него: позичили там тисячку, вже другу чи третю і таки в той час почалась будувати пивниця і стаїня.

До весїля наготовлено всего: пива дваїцять бочівок, горівки дваїцять відер і студенцем встелена земля в обох пивницях, а мяса, курїв, качок та гусок не перелїчати.

Вже й музики були замовлені: дваїцять їх Жидків з Горожавки, що „не грали з голови, але з нот!“

А у вїта приготовляли ся також так як в одинака; Однак побудував стаїню, а вїт стодолу, а вмістєж пивниці таку комору, як в доброго господаря хата. Михайло жичив зронї на поле, а Іван взяв решту з каси громадської.

Іцико все собі занеував, бо добре знав, що куда їде.

Лиш музикантами вїт зажурив ся, бо не міг таких самих дістати, тому мусїв аж до Глинниці за Циганами їздити.

Як розпочалось весїля, то здавало ся, що майже ціле село женить ся: гук, стрїлянина з мездїрів, сьпїви та пїні крики розносили ся по селу і аж над ранком змагало ся все і наче западало в вїтовїй хатї в долині і в одинаковїй на горі. Три дні не вгавало весїля а люди кілька недїль не переставали говорити про вїтове і одинакове весїля; богачі говорили:

„То раз весїля, абим ще дочкали на таких бувати, тай самі справляти, абим ще дочкали.“ А бідніші пначе говорили:

„Де нам — де нам до таких весіль! Гей та то десятеро було в куні весіль, а не одно! Найбідніші господарі і халушники зарібники замічували байдужно: Ой не на багачо того стане; — ой хто високо літає, той низько сїдає! А тож люди, за чії грони бенкети, не за громадські і жичені в банку?”

Минуло півроку і вже нічого не говорили про весілля.

Молодній однак жив добре і любив жінку, але нічого не помагало, що вона його благала, щоби він не гуляв по ночах, та не байдикував без роботи.

„Михайлику, залиши тото мисливство та доглядай хоть роботи, бо підемо з торбами! Та де, нічого не помагало, бо він вдався з натурою в маму.

Що невістка визнала від мачохи, то лиш Бог святий знає.

А Кобиловському приходив чимраз ближній кінець війтівства.

Вже п'ять літ, вже шестий пастушив, вже в селі варить ся на старого війта, а Щипко почав голосити поміж людьми всі тайни війтові.

Вже всюди говорили, що Щипки мають вбити через то, а богачова родина велика, з кого стеречись.

Не виходить нігде Щипко у вечер, бо за ним дуже докладно слїдять, та за те днями він свої робить: розповідає все людям і радить, щоби завчасу зарадити лиху і конечно вибрати нового війта. Все то доносить ся і до війта Кобиловського, а його притискає чимраз так, що він мусїв поїхати до Львова і Черновець та позичити на своє поле у Львові а на жіноче в Чернівцях — всього разом чотири тисячі, щоби вложити в громадську до чаєу, нїм комісія приїде.

Помимо того всього, його так не вибрани за війта. Став долею в оці цілому селу.

Пішло тоді Василеві з Петрового дня. Почав він вже сам закочувати рукави і брати ся до роботи, та якось то йому не ішло. Чим рік все менше прибувало, та за те треба було дуже багато давати. До кожної рати пятого чи шестого року, мусїв він про-

давати по корові або підгодовувати лоша і докладати ними до рат. Приїшло до того, що лишилась пара кобил, одна корова і кільнацять овець.

Так тручав аж доки не підростла друга донька, а коли приїшлось і її віддати за муж, то на весілля мусїв Кобиловський продати корову. Весілля було дуже скупе — таке скупе, що богачі мусїли говорити, що Іван зжиданів. За те слабї господарі тіпили ся, що він зрівняв ся з ними, а халушники-зарібники були вдоволені з того, що справдилось їхнє пророкування. „Еге, пригнуп Іван голову, бо довітував ся, говорили всі.

„Але не допускає ся до руїнації, латає як може. Хотий старшого сина, що ходив до школи, взяв до роботи, та за те молодших посплає, бо думає, що мати ме поміч і так вилїзе з банків. Молодшого Миколу і Григора дав навіть до школи в місто помімо того, що дихати вже не міг, бо лишилась йому лише пара кобил і кілька овець. Але думав, що так вивчить на щось. До того всего її жінка ще дуще рознилась а він з тої досали почав загощувати також до коршми. А Григор його сив так працює, що свїта Божого не бачить, а одином його бажанєм — поставити свого батька на ноги.

Не дочекала ся війтова Маруся тої би, бо по третій дитині померла.

По пологях третьої дитини встала другого дня, бо так приказала одинакова мама.

Ой, та тож то впадала ся Маруся в руки. Цари Марусевій мачусї не було в цілім селі; недобра, сварлива та неввічлива.

„Вставай! Досить тобі гнити неробо! Йди до роботи!”

А Маруся встає і йде — не до роботи, але під пїк.

Робила до полудня і не приходила на обід, як робила так і впадала без пам'яті і вже більше не піднялась сама.

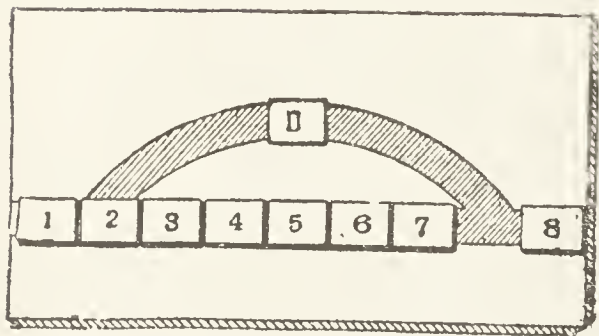
Шість неділь пролежала, а сьмого тижня вмирала в рідного тата, бо навприкрило ся мачусї дивити ся на гниючу невістку. Перед смертю всю свою біду ви-

казала і плакала з того, що з причини його мамі зійде з світа. І жаліла ся, що Михайло бив її а його мама цієї помагала в тім. Тепер вона не боялась, що він її нагадає за те, що вона жаліється на него; вона вже добре знала, що має вмерти і він її більше не бити-ме.

По смерті Марусі тесть з зятем зайшлися — так що не хотів Василь бачити Ми-

хайла на очі. Однак почав по смерті жінки і батька, котрий вмер в пару місяців пізніше його жінки, ще душе вживати світа а в кінці прийшло до того, що і один банок не хотів давати більше грошей на його поле. Лишило ся лиш пару моргів без банку, а то жінки і мамі, та ніяк мама не згодила ся на своє поле жити, а на жіноче не вільно було.

Конець буде.



На прямокульній дощечці такій, як рисунок, проведені дві рівнобіжні лінії (шини головної желізниці) на котрих розставлені вагони під числом 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 і дві зігнені лінійки (свіч) на котрих стоїть індекс П. Задача полягає на тім, щоби способом пересування вагонів поставити локомотиву на переді а вагони до неї почити в відвсротної порядку, починаючи від числа 8 а кінчаючи на числі 1. Застерігають ся як найменше число порушвань вагонами.

За влучну розвязку тої задачі редакція „Хати“ має нагороду, вартості 5 дол.



КАНЦЕЛЯРІЯ НОТАРІАЛЬНА

854 Main St. Winnipeg, Man.

ЗАЛАГОДЖУЄ всякі справи канадські, виробляє всі правні документа, а се: контракти, агрімента, моргічі, тестаменти і папері горожанські.

ПОЗИЧАЄ гроші на домн, льоти і фарми, на дуже добрих уелівях.

ПЕРЕПРОВАДЖУЄ всякі справи старо краєві, а се: виробляє повномочія, контракти купня і продажи, колектую гроші від довжників, як і з кас спротинських, продає маєтки в Старім краю.

ВСЯКІ документа правні суть потверджені через ц. к. Австро-Угор. Конз.

ВСЯКІ справи залагоджує ся точно, скоро і дешевше, як по інших офісах.

канцелярії нотаріальної
УПРАВІТЕЛЕМ є звісний Ван всім руський нотар

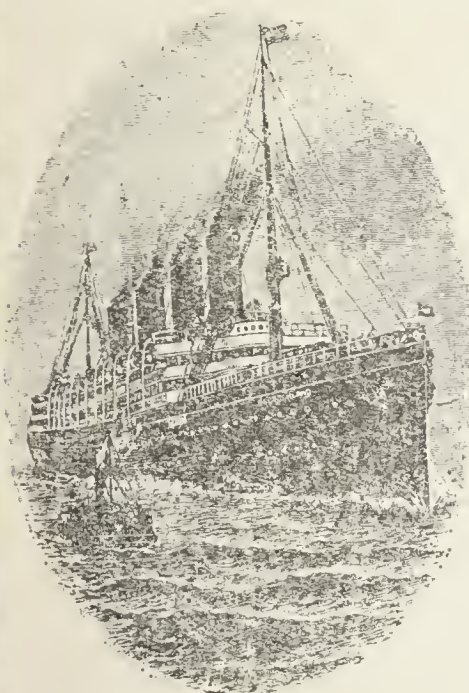
Ярослав Кунінський.

NATIONAL REALTY CO.

Перша Одинокa Руска Фірма в Вінніпегу

— 1 —

БЮРО АДВОКАТСКО-НОТАРІАЛЬНЕ.



ВІПРОБЛЯЄ: повномочія, контракти, декларації, скрипти довжні, квіти інтабуляційні, стверджені підписом конзуля;

ПЕРЕВОДИТЬ процеси судові і всякі інші;

ПРОДАЄ ґрунта в старім краю і стягає довги;

ПРОДАЄ шіфкарти на найліпші і корабельні лінії, найтаньше і найбезпечнійше, а їзда морем требає тільки 5 днів;

ПОСПЛАЄ гроші до всіх частин світа найскорше і найбезпечнійше;

ПОЛАГОДЖУЄ справи війскові як: увільнення від асентерунку, виправ і т. п.;

АСЕКУРУЄ від огню і на життє;

ПРОДАЄ і КУПУЄ реальности в місті і на провінціях.

Управителем цієї фірми є

М. В. Слобода, руский нотар

СВІЙ ДО СВОГО

RUSKA KANCELARYA

671 Main Street

Winnipeg, Man.

Для всіх тих, що хочуть заробити гарний гріш, а рівночасно поласити і від себе цеголку до будови культури і зв'язу між нашим укр. народом в Канаді, „Хата” єсть найлучшим средством. Можете взяти агенцію „Хати” на предплату і оголошення, від чого дістанете гарний рабат. Просить ся отже звертати по інформації до видавництва на адресу,

„ХАТА”

850 MAIN ST.

WINNIPEG, MAN.



ХТО ХОЧЕ?



\$15.00

\$10.00

\$5.00

Сі гроші чекають на кожного!

Трипцять долярів призначило видавництво „Хата“ для тих, котрі в короткім часі прислють нам найбільше число платних оголошень або платних предплатників до 1-го лютого 1911 року.

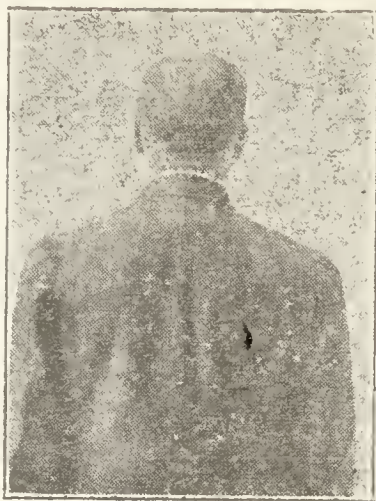
Перша нагорода \$15.00, друга \$10.00 а третя \$5.00. Хто хоче з тої оферти скористати, нехай віднині зачне розширяти „ХАТУ“.

Гроші і адреси можна посылати вже віднині.

Всі листи адресувати так:

ХАТА

850 Main St. Winnipeg, Man.



то я самий хто не вірить най прийде до мене, а переконає ся, що кождому відважно вплину до очий.

А. Оссовский

854 - 6 MAIN ST WINNIPEG, MAN.

Канцелярія Нотаріальна

СПРАВИ КРАЄВІ, КУПНО І ПРОДАЖА РЕАЛЬНОСТЕЙ ТУТ І В СТАРІМ КРАЮ, ПОЗИЧКА І ВІСПЛАНІ ГРОШІЙ.

ЩОФАРТИ НА НАЙЛУЧШІ ЛІПІ І НАЙДЕШЕВШІ.

СКОРА І СОВІСТНА ОБСЛУГА.

УСЯКИХ ПОРАД УДІЛЮЄМО ДАРОМ.

GEORGE MOODY

L. L. B.

АДВОКАТ, ПОВНОМОЧНИК, НОТАР
Banfield Blk. 492 Main St.
WINNIPEG, MANITOBA.

заступає всякі справи в суді, виробляє всякі правні документа, позичає гроші на фарми, гавзи і льоти; стягає довги.

Залагоджує справи старокраєві, виробляє повномочія, контракти, стягає довги і продає поле.

В моїй офісі г ворить ся всегда по руски.
В мене працює Ваш краян

ЯР. КУНІНСЬКИЙ.

Ш Л І Т Ь П О К Н И Ж К И Д О

Української Книжарні

Ліле Микита (сміху до розпуку) оправлена .65
Воя Konstrictor (Вуж дуєть) оправлена \$1.00
Тарас Бульба, повість з козацького життя .25

Тисяч і ода ніч' три оправлені томи \$2.20
Марко Проклятий в опр. .75
Новий проєкт на знищенє Русь .10

Гроші слати на перед.

UKRAINSKA
BOX 3582 STA. B.

KNYHARNIA
WINNIPEG MAN.



РУСЬКА КНИГАРНЯ

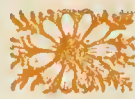
850 Main St.

Winnipeg, Man.

має великий вибір музичних інструментів, яких доброту хвалит кождий.
Між иньшими поручаємо наші найновіші



ГРАМОФОНИ



спроваджені зі старого краю, котрі чистотою голосу і тревалостию переви-
щують всі тутешні вироби.

Сей грамофон є найцін-
нішим усіх попередно
продаваних. Є зменшені
в матицевої скриньці
велич. на 12 кв. футів
в поверхні а 3 футів ви-
соти має оздобну трубу
13 футів в переку і силь-
ний мотор. Відйма від
підставки є дискуча і пі-
кльована як так як апарат
до передавання голосу. По-
цале він рухомий кружок
на рекорди має різкові
береги. має все.



До сего грамофону додає-
ся

12 рекордів

такіх як нижче подано.



Хто хоче більший вибір
той пише по наш катальог
грамофонів і рекордів-
плит.

Зелена рута, ой за газм
Рах цих, цих, полька

Видітали орли
Краковяк

Гей на горі там женьці жнуть
Дівча в сінюх стояло

Марш Вуйків
Вальц

Американський вальц
Ой під газм зелененьким

Руский козачок
Руский національний танець

Стоїть явір
Ой місяцю

Лендлер
Тромпетовий лендлер

Краковяк

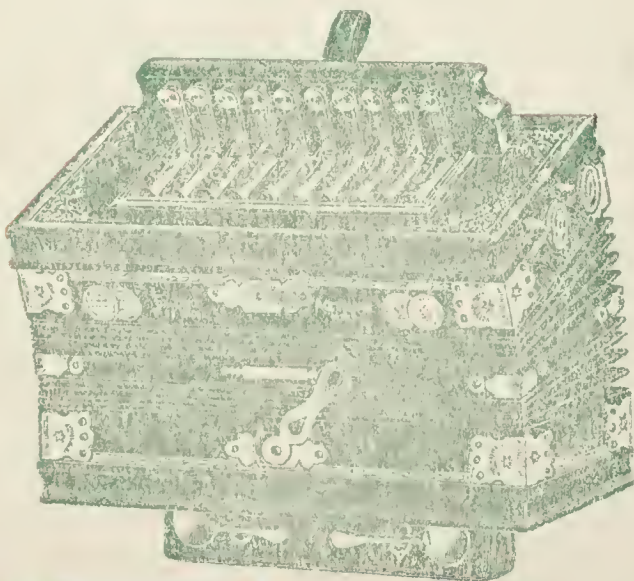
Руский козак

Орхестра, танець

Біють вітри

Краловский Марш

Салоній Лендлер



Так само спеціально звертаємо увагу на
наш склад тутешних і крайових

ГАРМОНІЙ

ріжних моделей, трубок, скрипок, клярнетів

і т. д.

